

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Skrifstofa Alþingis - nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 30. desember 2020

2011054SA GB
Málalykill: 00.63

Efni: Umsögn um frv. um br. á l. um varnir gegn snjóflóðum og skriðuföllum, 311. mál

Vísað er til tölvupósts frá nefndasviði Alþingis, dags. 25. nóvember sl., þar sem óskað er umsagnar um ofangreint mál. Beðist er velvirðingar á því að dráttur hefur orðið á að skila þessari umsögn, sem skýrist af þörf fyrir samráð við sveitarfélög um málið.

Almennt

Til efni er til að leggja í upphafi áherslu á mikilvægi ofanflóðasjóðs fyrir sveitarfélög. Það fyrirkomulag að innheimta sérstakan skatt til að fjármagna starfsemi sjóðsins undirstrikar þá almannahagsmuni sem sjóðnum er ætlað að vinna að. Sá tekjustofn sem eyrnamerkur er sjóðnum er nokkuð rúmur en til efni er til gagnrýni á að hann hefur á undanförunum áratugum aðeins skilað sér að hluta til þeirra verkefna sem kveðið er á um í lögum. Ríkisstjórn og Alþingi hafa nú markað þá stefnu að hækka fjárheimildir til ofanflóðasjóðs og er mikilvægt að þau áform gangi eftir.

Eftir umræðu um málið við sveitarfélög telur sambandið til efni til þess að vara við því að ganga á þessum tímamarki jafn langt í að breyta ákvæðum laganna eins og lagt er til í frumvarpinu. Er umhverfis- og samgöngunefnd m.a. hvött til þess að gaumgæfa þá gagnrýni sem fram kemur á frumvarpið frá umsagnaraðilum hvað varðar ábyrgð á eftirliti með snjóflóðavörnum á skíðasvæðum.

Í ljósi atburða síðustu vikna vegna skriðufalla á Austurlandi og hættum þeim samhliða í byggðum víða um land vill Samband íslenskra sveitarfélaga leggja áherslu á að ráðist verði í að uppfæra gildandi hættumöt m.t.t. hættu á aurflóðum og skriðuföllum. Slíkt hættumat getur í einhverjum tilvikum haft áhrif á hönnun fyrirhugaðra framkvæmda en markmiðið hlýtur að vera að þær ofanflóðavarnir sem ráðist verður í muni þjóna þeim tilgangi að verja þær byggðir sem við þessa hættu búa. Til efni kann að vera til þess að nefndin kalli eftir upplýsingum frá umhverfis- og auðlindaráðuneyti um hve langan tíma taki að ljúka þessu verkefni og hvort þörf sé á laga- eða reglugerðarbreytingum vegna þess. Til efni er til að áréttu að slíkt verkefni fellur vel að áherslum stjórnvalda í loftslagsmálum, en nýlega er hafin vinna við gerð aðgerðaáætlunar um aðlögun að loftslagsbreytingum.

Meginefni frumvarpsins

Í frumvarpinu er lagt til að heiti laganna verði breytt í Lög um varnir gegn ofanflóðum. Ekki er gerð athugasemd við þessa breytingu.

Lagt er til að í 1. gr. komi nýtt markmiðsákvæði, þar sem lögð er áhersla á að aftra því að manntjón hljótist af eða fólk slasist af völdum ofanflóða á heimili sínu. Til að stuðla að markmiðum laganna skal:

- *stuðst við vandað hættumat við skipulag og uppbyggingu byggðar á stöðum þar sem sérstök hættu er á ofanflóðum,*
- *þess gætt að hættumat vegna ofanflóða verði gert fyrir þekktu flóðafarvegi ofan við og í íbúðabyggð og að framtíðarnýting hættusvæða verði í samræmi við fyrirbyggjandi hættumat,*
- *unnið að vörnum með áherslu á varnarvirki til að verja fólk á heimilum sínum og þar sem fólk dvelur á mennta- og heilbrigðisstofnunum í núverandi byggð,*
- *tryggja faglega þekkingu og virkt eftirlit með ofanflóðum.*

Ekki er tilefni til athugasemda við þessa grein.

Í 3. gr. er lagt til að færð verði inn í 4. gr. laganna ákvæði reglugerðar um að óheimilt er að skipuleggja íbúðabyggð, frístundabyggð eða svæði fyrir atvinnustarfsemi á áður óbyggðum svæðum nema tryggt sé að áhætta fólks með tilliti til ofanflóða verði ásættanleg. Einnig er hnykk á ákvæðum 3. og 4. mgr. sömu greinar um endurskoðun hættumats og skerpt á lagastoð fyrir ákvæði reglugerðar varðandi skiptingu hættusvæða í áhættuflokka.

Í 6. og 7. gr. er einnig skerpt á orðalagi 10. og 11. gr. laganna um varnarvirki og uppkaup á íbúðarhúsnæði. Þannig segir að ákvæði um uppkaup nái eingöngu til íbúðarhúsnæðis, sem er í samræmi við markmiðsákvæði 1. gr, og að kvöð um nýtingartíma eigna sem sveitarfélag hefur keypt skv. 11. gr. skuli þinglýst á viðkomandi eign.

Að áliti sambandsins eru fyrirbyggjandi tillögur almennt til bóta og til þess fallnar að treysta lagagrundvöll ákvarðana sem teknar eru í almannapágu. Þá verður ekki séð að umrædd ákvæði muni auka útgjöld sveitarfélaga.

Í 10. gr. frv. er lögð til ný grein, er verður 16. gr., um bann við búsetu í húsnæði vegna ofanflóðahættu. Að áliti sambandsins er 500.000 kr. hámarkssekt við brotum gegn ákvæðum laganna óeðlilega há fjárhæð þegar um er að ræða brot einstaklinga. Mögulega mætti hins vegar hnykkja á að ef slík brot eru í hagnaðarskyni, svo sem vegna útleigu húsnæðis, geti viðurlög orðið þingri.

Helstu álitamál í frumvarpinu

Í 2. gr. er lagt til að afmarka hlutverk snjóflóðaeftirlitsmanna veðurstofunnar við að kanna og fylgjast með veðurfarslegum aðstæðum með tilliti til hættu af ofanflóðum í þéttbýli. Eftirlit með hættu á ofanflóðum á skíðasvæðum sé hins vegar á ábyrgð rekstraraðila þeirra. Af umsögnum má ráða að ágreiningur er um hvort í þessu ákvæði felist breyting frá gildandi framkvæmd. Mikilvægt er að þingnefndin afli skýringa hvað þetta varðar frá viðkomandi aðilum. Ljóst er að umrædd grein getur haft kostnaðaráhrif fyrir sveitarfélög, að því marki sem aukin ábyrgð er lögð á rekstraraðila skíðasvæði. Getur ákvæðið bæði kallað á aukna þjálfun starfsmanna og kaup á tækjabúnaði.

Í 6. gr. frv. er lögð til svohljóðandi breyting á 3. mgr. 10. gr. laganna:

Sveitarfélag er eigandi varnarvirkja og ber ábyrgð á viðhaldi þeirra.

Komið hefur fram gagnrýni á þetta ákvæði sem að áliti sambandsins er mikilvægt að fara yfir og verður ekki endilega séð að sú breyting sem lögð er til í greininni sé knýjandi. Að áliti sambandsins er tilefni til umræðu um hvort unnt sé að styðja betur við sveitarfélögin varðandi viðhald varnarvirkja. Framkvæmdin er þannig nú, sbr. 13. gr. laganna, að sveitarfélög bera 40% viðhaldskostnaðar. Getur sá kostnaður augljóslega orðið mjög íþyngjandi, ekki síst fyrir fámenn sveitarfélög. Þó mun vera miðað við í framkvæmd að ef um er að ræða meiriháttar viðhald eða endurgerð gildi sömu styrkhlutfall og ef um nýframkvæmd væri að ræða. Tilefni virðist vera til að breyta 13. gr. til samræmis við þá framkvæmd, þannig að ofanflóðasjóði verði heimilt að greiða allt að 90% kostnaðar við viðhaldsframkvæmdir, að uppfylltum nánari skilyrðum. Þegar horft er til bókfærðs eiginfjár ofanflóðasjóðs verður vart annað séð en að svigrúm sé til þess að auka stuðning til viðhaldsframkvæmda frá því sem verið hefur.

Lokaorð

Að lokum fagnar sambandið því á að fjárheimildir til Ofanflóðasjóðs eru auknar um 1,6 milljarða króna í fjárlagafrumvarpi fyrir árið 2021. Í því felast góð fyrirheit um að nú verði áhersla lögð á að ljúka þeim mikilvægu verkefnum við gerð varnarvirkja sem framundan eru.

Af hálfu sveitarfélaga hlýtur að vera lögð áhersla á að í nefndaráliti komi fram skýr afstaða af hálfu umhverfis- og samgöngunefndar um að vilji sé til þess að þessar auknu fjárheimildir haldist óskertar a.m.k. til næstu 5-10 ára. Það hefur einfaldlega alltof lengi viðgengist að fjárheimildir ofanflóðasjóðs séu skertar í þeim tilgangi að halda aftur af þenslu í efnahagsmálum. Að áliti sambandsins hefur þessi stefna verið að stórum hluta byggð á misskilningi, þar sem framkvæmdir við ofanflóðavarnir eru gjarnan í landshlutum þar sem minna verður vart við áhrif hagsveiflna. Mikilvægt er að staðið verði við þau loforð sem gefin hafa verið af hálfu núverandi ríkisstjórnar um að nú verði lögð áhersla á að ljúka því átaki sem þörf er á til að verja íbúðabyggð fyrir hættu á ofanflóðum.

Virðingarfyllt

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Karl Björnsson
framkvæmdastjóri